

7. Posegi na preostalih objektih in območjih kulturne dediščine

Lani je bilo opravljenih 64 lokacijskih ogledov, treba pa je bilo izdati 29 kulturnovarstvenih pogojev. Izdane pošte je bilo 136 enot.

8. Strokovno usposabljanje**9. Udeležba na strokovnih srečanjih doma in v tujini**

7. 3. *Grad Trebnik* - celosten pristop k oblikovanju bivalnega prostora

9. 3. *Ljubljana* - Ohraniti, obnoviti, nadomestiti DOM

14.-16. 3. *Banska Bistrica* - obnova spomenikov in strešne kritine na prelomu tisočletja

16.-17. 5. *Posočje* - ekskurzija

21.-23. 9. *Toskana* - ekskurzija

11.-12. 10. *Gozd - Martuljek* - Alpe-Adria

24. 10. *Tržaško* - ekskurzija v okviru Slovenskega etnološkega društva

6. 11. pridobitev naziva konservatorska svetovalka za nepremično kulturno dediščino

6. 11. *vila Bled* - podelitev Murkovih priznanj

15. 11. *Krško* - občni zbor konservatorskega društva

10. Popularizacija dediščine in konservatorskega dela

- 29. 3. *Osnovna šola Gomilsko* - predstavitev naravne in kulturne dediščine

- 10. 4. *odbor »Možnarja« v Laškem* - predstavitev kulturne dediščine

- 6.-8. 6. *Paklenica* - referat Interes lastnika - ključni dejavnik prenove?

- sodelovanje z novinarji pri obnovi hiše Alme Karlin

Objava prispevkov:

HOSTNIK, Božena 2001: Obnova domačije Zagaj pri Ponikvi 5. V: Glasnik SED 41/3, 4.

HOSTNIK, Božena: Interes lastnika - ključni dejavnik prenove? (zbornik v tisku)

11. Drugo

2. 3. - sodelovala sem v strokovni komisiji za nadomestno gradnjo hleva na območju ZVKD Novo mesto v kraju Dobropolje.

30. 7.-3. 8. - delavnica v Kozjanskem parku, evidentiranje dediščine s slovenskimi in nemškimi študenti

Drugi članki ali sestavki / 1.25

Eda Belingar

OBMOČNA ENOTA NOVA GORICA**1. Evidentiranje dediščine in priprava predlogov za vpis v register dediščine**

V občinah Sežana, Postojna, Komen, Hrpelje - Kozina, Divača, Pivka sem v okviru izdelave strokovnih podlag za prostorski plan evidentirala enote in območja etnološke stavbne dediščine, ki še niso bili evidentirani, ter pripravila predloge za vpis v ZRD.

Izdelala sem strokovne podlage za varstvo etnološke stavbne dediščine za urbanistično zasnovo mesta Sežana ter pripravila predloge za vpis enot etnološke dediščine v ZRD.

2. Dokumentiranje dediščine

Ob posegih na posameznih enotah dediščine smo od vlagateljev pridobivali tudi tehnično dokumentacijo - posnetke stanja - in jih shranili v arhiv zavoda.

Z novimi posnetki enot etnološke kulturne dediščine sem dopolnjevala fototeko.

Izdelala sem konservatorske programe oziroma kulturnovarstvene pogoje za naslednje enote dediščine, razglašene kot spomenik, in enote, ki ležijo na območjih, razglašeni kot spomenik:

Ilirska Bistrica, Levstikova 31 in 40

Prem, domačija Prem 44

Štanjel, hiši O in P

Planina, hiša Planina 98

Štanjel, hiši U2 in V2

Ponikve, hiša Ponikve 17

Štanjel, hiša Štanjel 1

Prem, domačija Prem 77

Štanjel, hiše S2, Š2, A3 in B3

Lipica, hleva 9 in 10

Planina, hiša Planina 52

Štanjel, ureditev treh trgov

Škocjan, Jurjeva štala

Štanjel, hiša Štanjel 23

3. Priprava strokovnih podlag za razglasitev spomenikov državnega oziroma lokalnega pomena

Na pobudo lastnikov smo si ogledali domačijo Kal 18 v občini Pivka in pozneje pripravili strokovne podlage za njeno razglasitev kot spomenik lokalnega pomena. Domačija namreč leži na prehodnem območju med osrednjo Slovenijo in Mediteranom, kar kažejo tudi njene arhitekturne značilnosti - s skrilami krita velika spahnjenica z ognjiščem. Postopek razglasitve domačije še poteka.

4. Priprava strokovnih podlag za prostorske dokumente

- Strokovne podlage za prostorski plan občine Divača: izdelava predlogov za vpis v ZRD za enote etnološke dediščine, ki še niso bile vpisane, in izdelava smernic.

- Spremembe in dopolnitve ureditvenega načrta Titova cesta, Postojna: dodatni kulturnovarstveni pogoji, ki ob sprejetju UN leta 1992 niso bili upoštevani.

- Spremembe in dopolnitve urbanistične zasnove mesta Sežana: evidenca s kulturnovarstvenimi pogoji za posege na obravnavanem območju.

- Spremembe in dopolnitve PUP za območje Pivke z Radohovo vasjo: dopolnitev z evidenco enot etnološke in naselbinske dediščine, vrednotenjem ter pogoji za posege v obravnavani prostor.

- Ureditveni načrt Majlont v Postojni: izdelava strokovnih podlag za varstvo etnološke in naselbinske dediščine z usmeritvami za varstvo.

- Izdaja kulturnovarstvenih pogojev in - ob njihovem upoštevanju - kulturnovarstvenih soglasij za posege na enotah etnološke kulturne dediščine v občinah Postojna, Pivka, Divača, Sežana, Ilirska Bistrica, Kozina - Hrpelje in Komen.

5. Posegi na kulturnih spomenikih državnega pomena**6. Spomeniškovarstveni projekti**

Glej 2. točko.

7. Posegi na drugih objektih in območjih kulturne dediščine

8. Strokovno usposabljanje in udeležba na strokovnih srečanjih doma in v tujini

- Od 6. do 8. junija 2001: udeležba na drugem simpoziju slovenskih in hrvaških etnologov konservatorjev v Paklenici, referat z naslovom Štanjel - dileme prenove.

9. Popularizacija dediščine in konservatorskega dela

Objava poročil o delih in spremembah na spomenikih ter območjih etnološke stavbne dediščine v Varstvu spomenikov.

Sodelovanje z lastniki nepremičnih spomenikov in dediščine ter pošiljanje pojasnil in navodil za varstvo.

Drugi članki ali sestavki / 1.25 *Andrejka Ščukovt*

OBMOČNA ENOTA NOVA GORICA

1. Evidentiranje in dokumentiranje dediščine, priprava predlogov za vpis v register dediščine in strokovnih podlag za prostorske dokumente

Dokumentiranje dediščine je prva in obvezna oblika varstva. Evidentirane objekte dediščine mora zato zavod toliko obdelati, da se lahko zanje v različnih postopkih predvidi uspeh neposrednih ukrepov. Lani sem **revidirala ljudsko stavbno dediščino** v občinah Ajdovščina, Brda, Cerklje, Kanal, Kobarid in Tolmin ter jo vpisala v **register dediščine** - okrog 300 enot (območja, domačija, posamični objekt). Vpisano dediščino smo vključili v prostorske sestavine dolgo- in srednjeročnih planskih dokumentov občin.

2. Priprava strokovnih podlag za razglasitev spomenikov državnega pomena

Z aktom pravnega zavarovanja so določene pravice in obveznosti obeh partnerjev glede ohranitve in varovanja dediščine. Strokovna služba in imetnik dediščine sta lani dosegla sporazum o **domačiji Joškovi v Podragi, hiša št. 51**, s stavbnimi zasnovami iz 17. stoletja. Pripravili smo strokovne podlage za njeno razglasitev za spomenik državnega pomena.

3. Posegi na kulturnih spomenikih državnega pomena

V starem mestnem jedru v Idriji smo sanirali tri objekte: **staro lekarno** na Trgu sv. Ahacija, **rudarsko hišo** v Prelovčevi 8 in **Deželovo hišo** na Mestnem trgu 11. Za lekarno in rudarsko hišo je značilno, da imata spodnjo zidano osnovo in zgornji, leseni oziroma letvani del, zato so bila sanacijska dela obsežna in zahtevna (treba je bilo posneti star omet, sanirati zidovje ter narediti nov fasadni omet in oplesk). Deželova hiša je imela povsem dotrajana fasadni omet in stavbno pohištvo. Kljub temu nam je uspelo in situ ohraniti štukature oziroma fasadno okrasje, po barvni študiji sta nova fasadni omet in oplesk, po vzoru pa zamenjano stavbno pohištvo.

Celostna **obnova rojstne hiše Cirila Kosmača** v Slapu ob Idriji se je lani nadaljevala z obnovo, rekonstrukcijo in predstavitvijo notranjščine. Ta etnološki spomenik je skoraj povsem ohranil notranjo tradicionalno razporeditev prostorov. Edini večji poseg v notranjščini je bila rekonstrukcija kuhinje (kamnitega oboka, ognjišča, okna...). V okviru popotresne obnove smo sodelovali pri konservatorskih in restavratorskih delih in zidani **kleti na domačiji pri Francu** v Knežkih Ravnah št. 9.

V **Šmartnem** v Goriških brdih so se v okviru tako imenovanega **kulturnega tolarja** nadaljevala dela v objektu Šmartno 38 in na parceli št. 1172 k. o. Šmartno. Poleg predlani sanirane hiše Šmartno št. 40 bosta namenjena za arhiv sodobnih notnih zapisov donatorja prof. Kantušarja.

Sredstva iz **kulturnega tolarja** so bila že tretje leto namenjena tudi za **Vipavski križ**. Porabljena so bila za dela na hiši št. 4-5 (obnova strehe), hiši št. 9 (fasadni omet) in parceli št. 235 k. o. Vipavski križ (fasadni omet in sanacija južnih vhodnih vrat v mesto).

4. Kulturnovarstveni projekti

Kulturnovarstveni projekti so bili izdelani za hišo na Trgu svobode 16 v Kobaridu, domačijo pri Mateju, št. 41, v Kobaridu, dom (knjižnico) Andreja Manfeda na Gregorčičevi 20 v Kobaridu, domačijo Lepena št. 5, domačijo pri Bergincu v Gorenji Trebuši 37, domačijo Jerovca v Gorskem Vrhu št. 4 in za hišo Magozd 19 - vsi v okviru **popotresne obnove kulturne dediščine Posočja**.

5. Posegi na drugih objektih in območjih kulturne dediščine

Lani je bilo zelo veliko posegov na objektih kulturne dediščine. Izdajali smo predvsem **kulturnovarstvene smernice** za sanacije streh, fasad, zamenjavo dotrajanega stavbnega pohištva in tako naprej. Izdelali smo tudi več barvnih študij. Večina del je potekala v mestnih jedrih v Ajdovščini, Solkanu, Vipavi in Idriji.

Poleg izdajanja kulturnovarstvenih smernic za dediščino v okviru upravnega postopka nam je uspelo izpeljati tudi nekaj konservatorskih in restavratorskih del, ki so bila financirana iz proračuna občin ali MOP za popotresno obnovo Posočja.

Tako smo restavrirali betonski **kip sv. Jožefa z otrokom** v naročju (v naravni velikosti) na domačiji Na hribu v Idrijskih Krnicah (občina Idrija), ki smo ga ovrednotili kot kakovosten obrtniški izdelek.

V okviru popotresne obnove smo na stanovanjski hiši v **Plužnjah 15** pri Hlipču restavrirali fresko sv. Krištofa, velikosti 3 x 1,5 metra. Poslikavo datiramo v prvo polovico 19. stoletja. Že močno načeto fresko nam je uspelo rekonstruirati na podlagi fotografske dokumentacije iz leta 1954, original hrani SEM.

Ob popotresni obnovi nekdanjega mlina na **domačiji pri Kofolu v Dolenji Trebuši št. 72** smo že predlani odkrili freske in jih poleti 2001 restavrirali. Ugotovili smo, da je avtor poslikav isti oziroma gre za delavnico, v okviru katere so enako poslikali še tri objekte na tolminskem oziroma bližnjem idrijskem območju. Ena od fresk na Kofolovem mlinu, ki je za ta prostor izjemna - Priča iz pekla ali Smledniška legenda, predstavlja krutega tolminskega grofa Menina. Prispevek o tej fresko poslikavi in temi Priča iz pekla je bil objavljen v *Traditionesu* 30/2.

Tudi lani se je nadaljevala **popotresna obnova Posočja**. Sodelovali smo v upravnih postopkih pri pridobivanju lokacijskih in gradbenih dovoljenj za objekte kulturne dediščine. Prizadevali smo si, da bi se ohranilo in obnovilo čim več takih objektov ter bi statično sanirana in obnovljena dediščina ohranila svojo regionalno tipiko in identiteto (v Lepeni, Bovcu, Trenti, Tolminu, Robidišču, Kobaridu, Čadrgu, na Javorci). Objektom naj bi vrnilo historične materiale (pozidava zunanjih sten v kamnu) ali jih ohranili, pravilno izvedli fasadni omet ter uporabili ustrezne kritine in les za stavbno pohištvo.

6. Popularizacija dediščine in konservatorskega dela

Informirati strokovno, pa tudi širšo javnost o delu, pomenu in vrednosti dediščine je ena izmed pomembnih nalog varovanja kulturne dediščine, čeprav prav za to največkrat zmanjka časa. Lani sem pripravila nekaj prispevkov o uspešnih rezultatih dela.

Objavljeni so bili v Idrijskih razgledih (XLVI 2), zborniku Traditiones (30/2), Glasniku SED (41/3, 4), zborniku o Gori, Gorjankah in Gorjanih Mati Gora (izdanem ob 400-letnici naselitve Gore) in v Primorskih srečanjih.

Mojca Tercelj Otorepec

Drugi članki ali sestavki / 1.25

OBMOČNA ENOTA KRANJ

1. Evidentiranje dediščine in priprava predlogov za vpis v register

Na Zavodu za varstvo kulturne dediščine Slovenije, območni enoti Kranj, smo se poleg s posegi v prostor ukvarjali večinoma z izdelavo strokovnih podlag za varstvo kulturne dediščine na območju devetih občin. Hkrati je nastajala evidenca kulturne - stavbene - dediščine in območij, potekal pa je tudi njihov vpis v zbirni register dediščine.

Lani sem pregledala območja naslednjih občin: Cerklje, Šenčur, Žirovnica, Jesenice, Mengeš, Jezersko, delno Radovljico, Bohinjsko (za avtomobile precej nedostopno območje) in Moravče. Zanje sem tudi odgovorna konservatorica¹ za prostorske akte.

Po 133 terenskih dneh sem za vpis v zbirni register dediščine predlagala 593 stavb, domačij in območij, izmed 271 prispelih vlog za soglasja in mnenja ter prošenj za razglasitev kulturnih spomenikov lokalnega ali državnega pomena pa sem odgovorila na 264.

2. Priprava strokovnih podlag za razglasitev kulturnih spomenikov lokalnega in državnega pomena

- Občina Kranjska Gora: Podkoren - kmečka hiša, Podkoren 64 (EŠD 14206); začasna odločba o kulturnem spomeniku lokalnega pomena, odlok je v pripravi.
- Občina Lukovica: Lukovica - Šterova gostilna, Lukovica 58 (EŠD 419); odlok o razglasitvi za kulturni spomenik lokalnega pomena, na občini zavržen.
- Občina Lukovica: Videm pri Lukovici - Mahkotov toplar, Videm pri Lukovici 2 (predlog EŠD 991); odlok o razglasitvi za kulturni spomenik lokalnega pomena, razglašen septembra 2001.
- Občina Kamnik: Velika planina - Preskarjeva bajta (EŠD 12033); odlok o razglasitvi za kulturni spomenik državnega pomena pripravljen, čakamo na zemljiškoknjižni izpisek.

3. Spomeniškovarstveni projekti

Vsakoletno kandidiranje lastnikov spomenikov na javnem razpisu ministrstva za kulturo lahko uspe ali pa tudi ne. Predlani smo skupaj z lastniki Načelnikove hiše v Podkorenu 64 pripravili vse potrebne predračune in kulturnovarstvene pogoje za izdelavo lokacijske dokumentacije za obnovo hiše. Lastniki se z obnovo strinjajo, hišo pa želijo ohraniti tako, kakršna je bila od 19. stoletja, čeprav so vidni tudi arhitekturni in stavbni elementi iz časov nastanka, to je iz 16. stoletja. Žal je vlogo - kot mnogo drugih - ministrstvo za kulturo zavrnilo. Tudi lani smo pripravili vse kulturnovarstvene pogoje in soglasja, ki so jih zahtevali razpisni pogoji, z lokacijsko in PGD-dokumentacijo. Lastniki znova poskušajo srečo. Upam, da jim oziroma nam bo tokrat uspelo - ali pa sem morda že spet preveč naivna.

Lani nam je uspelo pridobiti sredstva predvsem za spomeniškovarstvene akcije, ki jih vodi konservatorski svetovalec Vladimir Knific. To so:

- Občina Jesenice: Jesenice - delavska kasarna
Nadaljevala se je sanacija stavbe v skladu s konservatorskim programom in PGD-načrtom. V dogovorjeno število oken (44) so vgradili okvirje iz umetnega tufa s kovanimi mrežami, nadaljevala so se zidarska dela v notranjosti stavbe, odstranjen je bil ves star fasadni omet, fasada pa ometana z grobim ometom. Delno je bil opravljen izkop v nivoju dvorišča okoli stavbe.
- Občina Jesenice: Jesenice - Pudlovka na Stari Savi
V skladu s konservatorskim programom in PGD-načrtom je bila opravljena zaščita objekta in ohranjeni obodni zidovi. Lani so se nadaljevala dela iz leta 2000: porušili so stare prislonjene lope in barake, tako da se je ohranil le obodni zid, dozidali pa so porušene parapete pod okni, sanirali oboke, omete, okenske okvirje in utrdili vrh kamnitega zidu, ki so ga prekrili z novo dvokapno streho. V okna so vgradili kovane mreže po starem, ohranjenem vzorec. Dela bodo dokončana predvidoma prihodnje leto.
- Občina Jezersko: Zgornje Jezersko - Jenkova domačija, obnova kovačnice
Prekrili so streho in uredili notranjščino kovačnice, ki je bila nekoč sestavni del Jenkove kasarne. Gre za delno zidano, delno leseno stavbo, kjer so nekoč podkovali konje ali popravljali vozove popotnikov na poti čez jezerski prehod na Koroško. Streho so na novo prekrili s prvotno leseno kritino, pred tem je bil opravljen popis notranje opreme. Dosežen je bil osnovni preventivni konservatorski program vzdrževalnih del na objektu.
- Občina Kranjska Gora: Zgornja Radovna - domačija Zgornja Radovna 25
Lani se je urejala sprejemna pisarna v nekdanji vozarnici - lopi za vozove pri cesti, tako da je omogočen dostop ter ponujeno turistično in promocijsko gradivo. Hkrati s tem je bil postavljen tudi alarmni sistem za razstavljene predmete v stavbi.
- Občina Radovljica: Kropa - trško jedro - bajer
Gre za obnovo bajerja, »rak« na spodnjem koncu naselja. Na podlagi projekta sanacije bajerja in začetih del v letu 2000 smo nadaljevali gradbena dela za vnovično ureditev kamnitega oboda bajerja na koncu »rak« in okolice. Konservatorski in projektantski cilji sanacije so bili doseženi. Spodnji bajer v Kropi je urejen, tako da je naselje spet pridobilo živ vodni element.

4. Posegi na drugih objektih in območjih kulturne dediščine

Tovrstne posege najpogosteje rešujemo hkrati z vlogami, ki nam jih pošiljajo lokacijske službe in tudi lastniki, kadar gre za predhodne kulturnovarstvene pogoje ali prigrisatve del. Načelno menim, da je mnogo bolje sočasno dobiti v roke vlogo s prošnjo za seznanitev s predhodnimi kulturnovarstvenimi pogoji, na podlagi katerih lahko pristojne službe pripravijo lokacijsko dokumentacijo. Pogosto se zgodi, da je prispela vloga za lokacijsko dokumentacijo v nasprotju s pogoji, velikokrat je izdelana že vsa projektno-gradbena dokumentacija, kar lastnikom zelo oteži pridobivanje dokumentov za gradnjo, saj jim moramo konservatorji vloge pogosto

¹ Na Zavodu za varstvo kulturne dediščine Slovenije, območni enoti Kranj, imamo več konservatorjev in konservatoric, ki odgovarjajo za prostorske akte v zvezi z določeno občino. Letos sem postala odgovorna konservatorica tudi za občino Naklo. To pomeni, da spremljamo dogodke v zvezi s prostorskimi dokumenti za vse izbrane oziroma določene občine, velja tudi za ureditvene in zazidalne načrte. Kot odgovorni konservator zbereš pri določenih posegih ustrezno skupino, ki rešuje prispеле vloge.